

מאיר הדעה על יורה דעה ח"ה

2	ת"ח היה פטור ממס, ומכירת סחורתו מוקדמת	רמג
3	קימה והידור בפני חכם אפילו אינו רבו	רמד

מאיר הדעה על יורה דעה ח"ה

(ה) תלמיד חכם שיש לו דין עם אחר ועומד לפני הדיין ויש שם בעלי דינים אחרים שקדמו לפניו תחלה מקדימים דינו של ת"ח ומושיבין אותו

(ט) ומושיבין אותו - שאע"פ שבעלי הדינים צריכים לעמוד מושיבים את הת"ח משום עשה דכבוד תורה (ש"ך).

(ו) "עון גדול הוא לבזות תלמידי חכמים או לשנאותן" וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא והוא בכלל כי דבר ה' בזה (במדבר טו לא) הגה: "ואסור לשמש צמי ששונה הלכות וכ"ס צמי ששונה תלמוד שהוא הגמרא ויקדים לשמש צמי ששונה הלכות קודם לשמש צמי ששונה גמרא.

(ז) שונה הלכות - ואפילו אם מוחל אין מחילתו מחילה, דרב שמחל על כבודו אמרו, לא בשונה הלכות דלא הגיע למדרגת תורה דיליה היא, ומיהו יש צד לומר שאם עושה מעצמו מרצונו מותר, ונראה דבשכר שרי, ואם מלמדו איזה דבר הלכה לשונה הלכות מותר להשתמש ממנו משום שזהו שכרו (שיורי ברכה).

(ז) "מי שהעידו עליו שביזה ת"ח אפילו בדברים (ט"א) אפילו שלא בפניו) בית דין היו מנדין אותו ואין מתירים לו יג עד שירצה החכם שנידוהו בשבילו וואם ביזה את החכם לאחר מותו בית דין מנדין אותו והם מתירים לו משיחזור בתשובה הגה: אבל אין דין ת"ח בזמן הזה לענין שיתן לו המצייץ ליטרא דהבא, "ומ"מ יקנסו הב"ד יד המצייץ לפי המצייץ והמצייץ, וכלבד שלא יתחיל החכם צמריכה לבזות צני אדם שלא קדין ויגרוס בזה שיזוהו ויתרסו נגדו, ומ"מ אף אם התחיל החכם קצת אין קצת לכל אדם להחליף נגדו לענות לו בצעות, והכל לפי ראות הדיינים.

(ט) עד שירצה - היינו שירצה ולא צריכים שהחכם יסכים (ש"ך).

(ח) "החכם עצמו היה מנדה לכבודו לעם הארץ שהפקיר כנגדו, ואין צריך לא עדות ולא התראה, ואין מתירין לו עד שירצה החכם. ואם מת החכם באים שלשה ומתירים לו, ואם רצה החכם למחול לו ולא נידהו הרשות בידו הגה: "וי"א שצמנו הזה אין ת"ח יכול לנדות לכבוד עצמו ולא לעשות דינא לנפשיה, ויש חולקים, וכלבד שיהא מוחזק וראוי לכך.

(ט) לכבודו - היינו שביזהו ולא שלא קמו בשבילו (פ"ת).

(י) וראוי לכך - אין לעשות לכבודו אלא חכם אשר ראוי למנות פרנס על הצבור, והצריכו בו תנאים: הא', שלמד כל התלמוד בענינים הנוהגים לאפוקי הלכתא למשיחא. התנאי הב', שיהא תלמודו שגור בפיו וידע להוציא ממנו דינין על קו היושר. התנאי הג', שלא פירש מתלמודו לעניני העולם שלא לצורך הכרחי לפרנסתו או לצרכי צבור המוטלים עליו, שאם שנה ופירש יותר גרוע הוא מעם הארץ. התנאי הד', שלא יהא סני שומעני שאם היה כן אין ראוי לחוש לכבודו ואדרבה שרי לבזויה. מיהו י"ל שלא נאמרו דברים אלו אלא בשיש שם חכמים גדולים ממנו (פשוט דזה קאי רק אב' התנאים הראשונים), אבל אם אין שם גדול ממנו דיפתח בדורו כשמואל בדורו (פ"ת).

(ט) אף על פי שיש רשות לחכם לנדות לכבודו אינו שבח לת"ח שינהיג עצמו בדבר זה, בד"א שהירפוהו בסתר, אבל אם חירפוהו בפרהסיא אסור לו למחול על כבודו, אלא נוקם ונוטר הדבר כנחש עד שיבקש ממנו מחילה ויסלח לו.

סימן רמד

(א) מצות עשה לקום מפני כל חכם³ אפי' אינו זקן אלא יניק וחכים ואפי' אינו רבו (כ"רק שהוא גדול ממנו וראוי ללמוד ממנו) וכן מצוה לקום מפני שיבה כ"דהיינו בן שבעים שנה (כ"אפילו הוא ע"ה וכלבד שלא יהיה קטע).

³ ואשת חבר כחבר ממש. ובין בחייו בין לאחר מותו. כי מ"מ כבוד חכם הוא לכבד את אשתו (שאילת יעבץ ח"ב קלה משבועות ל ע"ב), ו"ח ברכי יוסף.

מאיר הדעה על יורה דעה ח"ה

- (א) יניק - אפילו פחות מבן יג (ט"ז וש"ך), היינו דווקא במופלג בחכמה משאר העם (ש"ך).
- (ב) גדול ממנו - כנ"ל שהוא מופלג בחכמה משאר העם (ש"ך).
- (ב) מאימתי חייב לקום מפניהם משיגיע לתוך ארבע אמותיו עד שיעברו מכנגד פניו וירכוב כמהלך דמי:
- (ג) ארבע אמותיו - דבעינן קימה שיש בה הידור, והיינו בתוך ארבע אמותיו שמוכחא מילתא שמפניו הוא עומד (ט"ז), ואפילו סומא חייב (פ"ת).
- (ד) שם - אדם שיושב וס"ת על ברכיו ועבר רבו ואין מקום להניח הס"ת במקום שיושב כי צר לו המקום, אינו מחוייב לקום עם הס"ת, ואם בקש לעמוד אומרים לו ש'ב ואל תעשה עדיף (שירי ברכה).
- (ג) אסור להעצים עיניו ממנו קודם שיגיע לתוך ארבע אמותיו כדי שלא יצטרך לקום מפניו כשיגיע לתוך ארבע אמותיו:
- (ד) אין עומדים מפניהם לא בבית הכסא ולא בבית המרחץ דכתיב תקום והדרת קימה שיש בה הידור (ודוקא צנית הפנימי של מרחץ אבל צנית החילון עומדים):
- אין עומדים בפניהם - היינו ברבו שאינו מובהק, אבל ברבו מובהק וכן באביו חייב לעמוד (פ"ת).
- (מ) בבית החיצון - אפילו בבית האמצעי⁴ כיון שיש שם שאילת שלום (ש"ך).
- (ה) אין בעלי אומניות חייבים לעמוד בפני תלמיד חכם⁵ בשעה שעוסקים במלאכתו⁶ ואם הוא עוסק במלאכת אחרים ורוצה להתחמיר על עצמו לעמוד מפניו אינו רשאי:
- (ו) אין ראוי לחכם שיטריח על הצבור לכונן לעבור לפניהם שיעמדו מפניו אלא ילך לו בדרך קצרה כדי שלא ירבו לעמוד ואם יוכל להקיף הדרך כדי שלא יעבור לפניהם זכות הוא לו:
- (ז) אין ראוי לחכם שיטריח כו' - דהיינו דוקא במקומות שיושבים על הקרקע, וה"ה בכל מקום שיש טירחא, אבל במקום שיושבים על הספסלים ואין טירחא בדבר אין קפידא. מכל מקום לא יכוין לעבור לפניהם כדי שיעמדו מפניו (ש"ך).
- (ז) אפי' חכם שהוא ילד עומד בפני הזקן המופלג בזקנה ואינו חייב לעמוד מלא קומתו אלא כדי להדרו ואפילו זקן עובד כוכבים מהדרים אותו בדברים ונותנים לו לסומכו:
- (ח) ואינו חייב לעמוד מלא קומתו - כיון שהילד הוא חכם וצריכין לנהוג בו ג"כ כבוד אין לו להתבזות לקום מפני הזקן אלא יעשה לו הידור, אבל שאר אדם צריך לעמוד מפני הזקן מלא קומתו כמו מפני החכם (ט"ז), היינו ילד שהוא יותר חכם מהזקן (ש"ך).
- (ח) שני חכמים ושני זקנים אין אחד צריך לקום מפני חבירו אלא יעשה לו הידור (ואפי' הרב לתלמידו יעשה לו הידור קצת):
- (ט) הרואה חכם עובר אינו עומד עד שיגיע לתוך ארבע אמותיו וכיון שעבר מלפניו יושב ואם הוא רבו מובהק עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שיתכסה בעיניו או עד שישב במקומו:
- הרואה חכם - כל מי שגדול ממנו ורואי ללמוד ממנו כמש"כ רמ"א לעיל סעיף א' (ט"ז).
- (ח) לתוך ד' אמותיו - שאינו נראה שעומד לפניו אלא לצרכו (ש"ך).
- (ט) מלפניו יושב - י"א היינו אחרי ד' אמות⁷ (ש"ך).

ואפילו סומא (ברכי יוסף).

⁴ עי' אורח חיים הלכות סימן פד ז"ל: אמצעי, שקצת העומדין שם לבושים וקצת ערומים, יש שם שאילת שלום.

⁵ אבל רבו מובהק חייב לעמוד (פ"ת סק"ג), וה"ה אביו?

⁶ כשיש בו חסרון כיס גמ' שם.

⁷ דלא כרמב"ם ת"ת וזו שזה מיד.

מאיר הדעה על יורה דעה ח"ה

(י) ^לבאם הוא מופלג בחכמה אפי' אינו רבו דינו כרבו מובהק (מי שהוא גדול הדור ומפורסם בדורו בכך נקרא מופלג בחכמה):

(יא) ^לאפילו בשעה שהוא עוסק בתורה צריך לעמוד מפניו:

(יב) ^לחכם אפי' הוא מופלג בחכמה רשאי לעמוד בפני מי שהוא בעל מעשים:

רשאי לעמוד - ואינו בו איסור לש זקן ואינו לפי כבודו (ט"ז), וי"א דחייב לעמוד (ש"ך).

(יג) ^לראה אב בית דין עומד מלפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו עד שיעבור מלפניו ארבע אמות:

(י) אב בית דין - ודין נשיא ואב ב"ד אין בזמנינו ואף על פי שמקבלים בקהלות ראשי

ישיבות ואב ב"ד אין להם אלא דין חכם (ש"ך).

(יד) ראה את הנשיא עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו או עד שיתכסה מעיניו וכולם שמחלו על כבודם כבודם מחול ואעפ"כ מצוה לכבדם ולקום

מפניהם קצת:

(ט"ז) מחול - ת"ח היודע לנגן אם הרשות בידו לנגן בכנור לפני חתן וכלה או אסור

לבזות עצמו מפני כבוד תורתו ואין יכול למחול על בזיונו. שרי ומצוה עביד אחרי

שהכל יודעים שאין לו שכר בעמלו ושהוא עושה לשם שמים (פ"ת).

(טו) ^לכשהנשיא נכנס לבית המדרש עומדים ואינם יושבים עד שיאמר להם שבו

כשאב בית דין נכנס עושים לו שורות עומדים מכאן ומכאן עד שישב במקומו

כשהחכם נכנס כל שיגיע לו בארבע אומותיו עומד מלפניו אחד עומד ואחד יושב עד

שנכנס במקומו:

(טז) ^לזבני חכמים ות"ח בזמן שהרבים צריכים להם מפסיעים על ראשי העם ונכנסים

למקומם ואין שבת לתלמיד חכם שיכנס באחרונה ^ליצא לצרכיו נכנס וחוזר למקומו:

בני חכמים - י"א בני תלמידי חכמים וי"א תלמידים של חכמים (ש"ך).

(יז) בני חכמים שאבותיהם ממונים פרנסים על הצבור בזמן שיש בהם דעת לשמוע

נכנסים ויושבים לפני אביהם והופכים פניהם כנגד אביהם ואם אין בהם דעת לשמוע

הופכים פניהם כלפי העם:

(יח) ^להיו ביחד חכם שמופלג בחכמה והוא בחור וזקן שמופלג בזקנה והוא חכם קצת

בישביה של דין או של תורה הולכים אחר החכמה להושיב החכם בחור בראש

ולדבר תחילה ובמסיבה של משתה או של נישואים הולכים אחר הזקנה להושיבו

בראש ואם החכם מופלג בחכמה והזקן אינו מופלג בזקנה בכל מקום שולכים אחר

החכמה ואם הזקן מופלג בזקנה והחכם אינו מופלג בחכמה בכל מקום הולכים אחר

הזקנה הואיל והוא חכם קצת ואם אין שום אחד מהם מופלג לא זה בחכמה ולא זה

בזקנה הזקן קודם בכל מקום:

(י"ב) של נישואים - היינו שב' אחים רוצים להתחתן אז הזקן קודם לחכם אם לא שהחכם

מופלג בחכמה (ש"ך).

(י"ג) הזקן קודם - כאשר הזקן חכם קצת, והקטן חכם ממנו (ש"ך וט"ז), וי"א שהיכא

שאיין אחד מופלג אז בישביה הלך אחר החכמה ובמסיבה הלך אחר הזקנה (ש"ך).

(י"ד) מופלג בזקנה - היינו ע' שנה (ט"ז).

^א ב"ב ח ע"א.

^ב ר"ן שם.

^ג שם ונדרים סב ע"ב

^ד שו"ת מהר"ם &

^ה תרומה ה' ש"א, שמב.

^ו שו"ת הרא"ש כו.

^ז ב"ב כב ע"א, ורא"ש שם סי' יג ורמב"ם הלכות ת"ת יו.

מאיר הדעה על יורה דעה ח"ה

- ה רמ"ה שם.
- ט נדרים סב ע"א.
- י שבועות ל ע"ב.
- יא רמב"ם ת"ת ו יא-יב.
- יב סנהדרין צט ע"ב.
- יג ר' ירוחם יז ע"ב.
- יד מו"ק מז ע"א.
- טו ריב"ש ח"ג סימ' תק.
- טז ברכות יט ע"א
- יז שו"ת ריב"ש ח"ב סימן רמז.
- יח שו"ת רשב"א ח"א קעט.
- יט מהרי"ק קסג מהרי"ו קסג.
- כ קידושין לב ע"ב
- כא שם לג ע"ב.
- כב ראש שם.
- כג תוס' שם ד"ה זקן.
- כד קידושין לג ע"א
- כה שם ע"ב.
- כו קידושין לג ע"א
- כז קידושין לג ע"א.
- כח שם.
- כט שם.
- ל שם רמב"ם ת"ת ו ט.
- לא קידושין לג ע"ב.
- לב תרומת הדרשן קלח.
- לג קידושין לג ע"ב.
- לד קידושין שם ור"ן שם.
- לה קידושין שם.
- לו הוריות יג ע"ב.
- לז שם.
- לה רמב"ם ת"ת ו ז.
- לט ב"ב קב ע"א.